

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

21e jaargang nr. 46 10 november 1968

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Abortus - provocatus

Op 19 oktober jl. werd in Utrecht een conferentie gehouden van artsen en juristen over het onderwerp „abortus provocatus”, of „het afbreken van de zwangerschap”. De conferentie was georganiseerd door de juridische- en de medische sectie van de humanistische stichting Socrates.

Naar een pasklare oplossing werd niet gestreefd. Dat kan ook moeilijk op een conferentie van één dag met een probleem dat zowel juridische- als medische-, zowel psychologische- als emotionele en etische facetten heeft. Twee vragen kwamen vooral naar voren. In de eerste plaats de wettelijke regeling. Abortus provocatus is bij de strafwet geregeld.

Mr. Frenkel:

De kwestie is dat abortus in feite verboden is. De medicus die het doet is zelfs verzwaard strafbaar. Nu heeft men in 1886, toen de wet tot stand kwam al uitdrukkelijk uitgesproken dat dat natuurlijk niet opging voor die gevallen, waarin die medicus beroepshalve, op grond van overwegingen dus aan zijn vak ontleend, een zwangerschap zal onderbreken. Maar daarbij heeft men toen toch wel bepaald gedacht aan die gevallen, waar een voortgezette zwangerschap levensgevaar voor de moeder zou opleveren. Nu hebben wij via de rechtsspraak voor een deel, ingebouwd in ons strafrecht, dat geen feit, ook al beantwoordt het dus aan een delictomschrijving, strafbaar is wanneer dat zogenaamd materieel niet wederrechtelijk zou zijn. En dat ontbreken van materiële wederrechtelijkheid is in de jurisprudentie ook al weer verder uitgebreid tot andere vormen van medische indicatie die er bestaat tot het onderbreken van zwangerschap. De vraag, hoe ver men kan gaan om van een medische indicatie te spreken is een zaak, die dus eigenlijk overgelaten is aan de rechter. Daar zit dus al een zekere werking in, met name dus dat daar ook de psychiatrische indicatie en waarschijnlijk ook de psycho-sociale indicatie voor open staat. In feite komt het er toch wel op neer, dat de medicus, die op gronden aan zijn beroep ontleend, een zwangerschap onderbreekt, in principe door de officier niet eens vervolgd wordt en zo dat wel zou gebeuren in principe

kan rekenen op een ontslag van rechtsvervolgning door de rechter.

Meijer:

Bij een opiniepeiling bleek, dat de aanwezigen unaniem waren in hun oordeel, dat abortus provocatus niet bij de strafwet geregeld dient te zijn. Verdeeldheid heerste over de vraag of het nu het ogenblik is om in de eerste plaats te streven naar een wetswijziging. Professor Valkhoff en Mr. Frenkel pleitten daartegen. In de praktijk laten het openbaar ministerie en de artsen voldoende vrijheid.

Het is volgens hen nu zaak voor de artsen om het onderling eens te worden over een regeling. Een voorstel tot wetswijziging zou het risico met zich meebrengen dat de discussie wordt vertroebeld, door niet ter zake doende principiële en politieke argumenten, zodat een nieuwe wettelijke regeling heel goed minder vrijheid zou kunnen laten dan de huidige praktijk.

Over een veel gehoord tegenargument zei

Mr. Frenkel:

„Wanneer de artsen zich wel eens beroepen op het feit, dat het bestaan van een wettelijke strafbepaling remmend zou werken dan vraag ik me toch af, waarom men bijvoorbeeld op vergaderingen, wanneer er helemaal geen sprake is van wat men in concreto doet, wanneer men zich eenvoudigweg over al-dan-niet-wenselijkheid van het kunnen verrichten van een abortus uitslaat, zich zo uiterst voorzichtig en/of conserva-

Medewerkers:

Mr. F. E. Frenkel, verbonden aan de faculteit der rechtsgeleerdheid van de Rotterdamse Economische Hogeschool.

Mevr. E. Vrind-van Praag, leidt het bureau voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden te Amsterdam.

F. P. Wibaut, huisarts te Amsterdam.

Een psychiater.

J. Meyer, vragensteller.

een radio-uitzending van zondag 10 november 1968

Waarom ik geen christen ben

Het boek bevat een zorgvuldige selectie uit de rijke hoeveelheid essays, die Russell sinds zijn eerste publicatie heeft geschreven. Russell stelt in zijn geschriften de plaats van de mens in het universum aan de orde. Hij doet dit op een ironische en sprankelende wijze en bedient zich daarbij van het proza, waarom hij mede zo befaamd is geworden.

Vertaling: Paul Edwards - 268 pagina's f 12,50.

Bestellingen bij voorkeur door storting of overschrijving op postrekening 30.49.60 t.n.v. Het Humanistisch Verbond, Utrecht en vermelding van de titel van het boek op het girostrookje.

tief opstelt. Daar is geen enkele wettelijke bepaling die hun daarin regelt en ik herinner u aan bijvoorbeeld het aan de orde zijn van kunstmatige inseminatie waar indertijd de koninklijke maatschappij voor geneeskunde zich ook nogal konservatief opstelde. Men wilde daar eigenlijk toch niet aan de inseminatie door een donor, terwijl er geen enkele wettelijke strafbepaling in Nederland is, die het verbiedt.

Meijer:

Maar is dat niet een reden te minder om het aan de artsen over te laten?

Frenkel:

Ik dacht het niet. U kunt toch moeilijk verwachten, zelfs al zou men de wet wijzigen, en zeggen: „abortus niet strafbaar”, dat nu de artsen plotseling verplicht zouden zijn tot het verrichten van abortus. Omgekeerd is wel waar, voorzover er misschien hier en daar bij juristen aarzeling zou kunnen bestaan, dat die aarzeling zal kunnen worden weggenomen, wanneer de artsen heel duidelijk één lijn trekken en zeggen: „hoor eens, de één zal zich misschien eerder dan de ander tot een dergelijke ingreep gerechtsvaardigd voelen, maar het is natuurlijk heel duidelijk met al dit verschil van mening, dat er bij niemand, die vanuit zijn eigen geweten beslissend die ingreep verricht, de zaak ooit strafbaar zou kunnen zijn.” Er is altijd in een dergelijk geval voor een arts een rechtvaardigingsgrond, geheel daargelaten of men zijn opinie helemaal zou delen.

Meijer:

Wij komen nu bij de medici en het tweede belangrijke punt van discussie.

Een vrouw, die zich legaal wil laten aborteren, moet zien een medische indicatie te krijgen van een arts. In de meeste gevallen gaat het om een psychische- of een psycho-sociale indicatie. Wanneer het lot van een eventueel kind in die overwegingen wordt betrokken, gaat het zelfs om een prognose. Dat maakt dat de beslissing van de arts niet absoluut wetenschappelijk toetsbaar zal zijn. Wat laat de arts in twijfelgevallen de doorslag geven? De wil van de vrouw of zijn eigen inzicht?

Een psychiater:

Ik heb het gevoel, dat in eerste instantie de beslissing bij de vrouw ligt, want zij komt met haar verzoek, dat op haar besluit stoelt. In tweede in-

stantie zal de beslissing bij de arts liggen, die wel of niet op dat verzoek ingaat. En dat er-opgaan is afhankelijk van zijn levensopvatting, zelfs als zijn levensopvatting is altijd ja te zeggen op een dergelijk verzoek.

In derde instantie bestaat er een uitwisseling tussen de vrouw en de arts, waarop de arts uiteindelijk zijn besluit neemt. De vrouw herziet dan soms haar besluit of niet, maar besluit uiteindelijk toch ook op grond van die uitwisseling.

Indien een controverser blijkt te blijven bestaan, zal de arts, hoe ook, omdat hij een daad stellen moet, nadat hij die vrouw dus gehoord heeft en geprobeerd te begrijpen, niet tegen wat hij in haar belang acht willen beslissen.

Tenminste zo zou ik het opvatten. Anderzijds staat het de vrouw vrij eventueel met hulp van de arts, een andere arts te raadplegen, die mogelijk haar beslissing wel tot de zijne wil maken. Dat is dus zoals ik het doe.

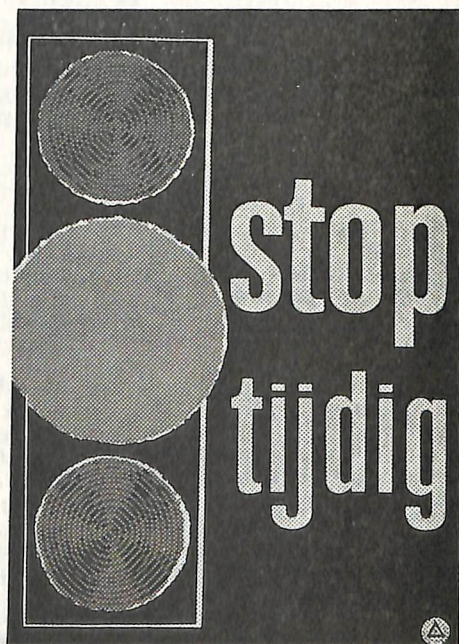
Als ik helemaal niet tot een overeenstemming kan komen, als ik het gevoel heb, dat die vrouw tegen zichzelf is en er achteraf erg veel spijt van zal krijgen, dan stuur ik haar naar een collega en laat het dan verder aan hem en die vrouw over.

Meijer:

Dr. Wibaut is van mening, dat de arts hier niet de rol van genezer speelt maar dat het zijn taak is de vrouw te helpen bij het nemen van een verantwoorde beslissing.

Dr. Wibaut:

Ik zou misschien wel willen zeggen, dat ik zou willen streven naar een situatie, waarin de beslissing van de vrouw doorslaggevend was, dat zij dus zelf haar wens tot abortus zou kunnen effectueren. Dan zal men er van uit moeten gaan, dat de vrouw die zich tot een arts wendt, dit doet in een vertrouwenssituatie, dat zij vertrouwen heeft dat die arts haar een deskundig advies kan geven. En dat deskundige advies zal zij dan naast zich neer kunnen leggen of aksepter. Naar mate de attitude van de arts t.o.v. zijn patiënt zo is, dat er een gesprek mogelijk is op een horizontaal niveau, waar beiden de voor en tegens

samen kunnen afwegen, van een abortus-situatie, dan zal de arts haar helpen om een beslissing te nemen, die voor haar het beste is. Ik denk, dat als het een goede arts is, de vrouw de beslissing kan nemen.

Meijer:

Mogen de etische overwegingen van de arts-zelf hierbij een rol spelen?

Psychiater:

Mijn noch zijn etiek mogen m.i. in deze tellen en kunnen zelfs tegengesteld aan die van de vrouw zijn.

Dr. Wibaut:

De arts moet natuurlijk vrij zijn zijn eigen opvattingen te hebben, al propageer ik het allerminst. Ik zou helemaal niet willen, dat een arts zijn eigen opvattingen zou moeten opdringen aan een patiënt, in welke situatie dan ook en dus ook niet in de situatie van abortus.

Meijer:

Ten slotte een maatschappelijk werkster. Mevrouw Vrind-van Praag.

Mevrouw Vrind:

Ik heb het gevoel, dat wat dokter Wibaut zegt over die meer horizontale verhouding tussen dokter en zijn patiënte belangrijk is i.v.m. de mogelijkheid om over abortus te praten. Wat mij opgevallen is, nu ik mij wat meer met deze zaken heb beziggehouden is, dat er zo ontzettend weinig wetenschappelijk blijkt vast te staan. En nu heb ik enerzijds het gevoel, dat de niet-medici misschien wel een aantal dingen wat lichtvaardig beoordelen, maar ik heb ook het gevoel, dat de medici niet altijd voldoende in de gaten hebben, dat ze zo weinig objectieve maatstaven hebben. Ik hoop, dat als een vrouw wat meer de indruk heeft, dat ze geaborteerd kan worden, ze zich ook meer kan openstellen voor een gesprek. Want ik geloof inderdaad wel, dat als men voor een abortus komt, dat men meent dat men die wil. En, hoewel ik dus voorzichtig zou willen zijn met de gedachte, dat een ander makkelijk kan overzien of die vrouw dat werkelijk wil, kan ik me toch heel goed voorstellen, dat iemand onder druk van omstandigheden, besluiten voor zichzelf heeft genomen die, als hij echt in een vertrouwelijk gesprek er op in kan gaan, anders uitvallen.

Meijer:

De rechtspraak laat de situatie open voor de artsen, maar de artsen zijn het onderling lang niet eens. Velen laten eigen etische overwegingen wel degelijk meespelen. Sommigen weigeren iedere medewerking aan een abortus. Dat maakt o.a. dat goede voorlichting nagenoeg ontbreekt. Dat maakt mede, dat er elk jaar naar schatting, 20.000 gevallen van klandestiene abortus zijn, uitgevoerd door onbevoegden, met alle risico's van dien. Dat er vrouwen zijn, die in wanhoop van de ene naar de andere arts lopen, tot iemand ze wil helpen, of tot het te laat is. Dat er reizen gemaakt worden naar het buitenland, voor een ingreep, die hier evengoed mogelijk is. Over de psychische gevolgen daarvan wordt weinig gesproken. Mede op grond van de discussie op deze conferentie gevoerd, zal een commissie van Socrates proberen te komen tot de formulering van het standpunt en van een duidelijk voorstel over deze problematiek.

De Libertijn

Van dit blad van onze jongeren hebben wij een serie nummers van de 2e jaargang voor ons liggen en ze doen werkelijk prettig aan. Een goede opmaak en een zo gevarieerde inhoud, dat je het tot de laatste bladzijde blijft doorlezen.

Het is een echt jongerenblad, waarin jongeren de problemen behandelen, die zij waarnemen. Waarin vrijwel alleen artikelen van jongeren worden opgenomen en waarin kritiek wordt geuit als men het er maar even niet mee eens is. Men vindt er een steeds groeiende lijst in van jongerengroepen in Nederland en ook wordt er plaats ingeruimd voor aankondigingen van bijeenkomsten e.d.

Om een inzicht te geven, welke problemen in de laatste nummers aandacht hebben gehad, noemen wij er enkelen: Jeugdwerkloosheid, Prostitutie, Homofilie, Reclassering, Geloven en niet geloven, Wat zijn humanisten.

Het zijn deze onderwerpen, waaruit blijkt, dat men zich deel weet van deze maatschappij en dat men zich uiten wil over vraagstukken, die regelmatig in het nieuws staan.

Dit blad is een uitgave van de Stichting Humanistisch Jongeren Centrum, een stichting die allerlei groepen binnen zich verenigt. Het zijn de Humanistische Jongeren groepen (18—25 jr.), de H.J.B. (Humanistische Jeugd Beweging) (15—23 jr.), de gespreksgroepen voor jongeren, de studenten groepen.

Het werk van deze Stichting is eerst goed op gang gekomen met de aanstelling van een functionaris en heeft nog vele mogelijkheden in zich. Om dit goed tot zijn recht te laten komen zijn er veel jongeren nodig die van hun interesse blijf geven. „Meedoen of niet” is de titel van de televisie-uitzending op 11 november. Deze zelfde titel zou passen in het kader van dit jongerenwerk.

Wilt u nog wat gegevens om deze bij de hand te hebben als u in uw eigen kring een jongere (tot 25 jaar) aantreft, die belangstelling heeft? Hier volgt het adres waar inlichtingen over het jongerenwerk worden verstrekt of waar proefnummers van de Libertijn kunnen worden aangevraagd:

Humanistisch Jongeren Centrum
Postbus 2332, Utrecht.

De abonnementsprijs voor de Libertijn (10 nos. per jaar) bedraagt f 7,25 per jaar. Giro 1382777.

Kalender 1969

De kalender 1969 van het
Humanistisch Verbond,
nu in geheel vernieuwde
uitvoering, is verschenen.

De prijs is

f 4.65

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 4,65 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1969.

Wat betekent voor mij het humanisme

Ik ben iemand uit de arbeidersklasse. In mijn kinderjaren, dit is meer dan 50 jaar geleden, moest ik de zondagschool bezoeken, hoewel mijn ouders niet uitgesproken tot een kerkgenootschap behoorden. Maar in die tijd was het eigenlijk vanzelfsprekend, dat kinderen godsdienst-onderwijs volgden.

Toen ik ouder en rijper werd en zelfstandiger leerde denken over levensbeschouwelijke vraagstukken, vervreemde ik steeds meer van de kerk. In die jaren sloot ik mij aan bij de S.D.A.P. en de moderne vakbeweging, waarin de beginselen van gerechtigheid naar mijn inzicht meer tot uitdrukking werden gebracht dan waar ook. Aan de verbreiding van deze gedachte werkte ik mee. Vele jaren later kreeg ik contact met leden van het Humanistisch Verbond. Met de beginselen van deze organisatie kon ik mij zeer goed verenigen. Ook heb ik met anderen meegewerkt aan de oprichting van een gemeenschap.

Het Humanistisch Verbond nu is voor mij veel gaan betekenen. Het bood mij een tehuis en ik hoefde daardoor niet als een nihilist door het leven te gaan. Voorts biedt het plaats voor iedereen. Niet alleen voor de intellectueel maar ook voor de werkman. Het gaat er om of men zich mede verantwoordelijk voelt voor de mensheid. Het stellen van deze mede-verantwoordelijkheid en het daarmee inhoud geven aan het bestaan is voor mij de grote waarde van het moderne humanisme.

personalia

Tj. Hoekstra, geboren 1902. Bezocht de lagere school. Was actief lid van de Partij van de Arbeid en andere plaatselijke verenigingen. Thans gepensioneerd.

NACHT

de kleine nacht
voltagekt zich aan de huizen:
intieme stad.
lichtvlekken, te wazig
voor lampen
spelen wat
met het donker:
een kinderspel.
mensen
opgehouden goed of
kwaad te zijn
en zonder stem
verdromen in elkaar.
een ongekende
tederheid
schuilt in hun huid.
nachtwakkers slapen
in de parken
geen mens denkt
aan gevaar.
de lieve nachten
uit gods kindertijd.

Edith de Clercq-Zubli
Nederlands dichteres, geb. 1937

Zoëven ontvingen wij van de drukker
de brochure

„het gezag”

Het is een verslag van twee konferenties georganiseerd door de Humanistische Stichting Socrates.

40 pagina's f 2,25

Bestelling bij voorkeur door storting of overschrijving op rekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond Utrecht.

winter op zee

De kim wordt wreed, de golven tuimlen wild,
Van mild en groen, spoor-slags hardgrijs
en grauww;
Eén nacht waarin de wind door 't luchtruim rilt,
Dan, als een plotselinge dood, de kou.
Om rotseilanden zonder boom en gras,
Liggend verlaten in het oerwoud ruim,
Bloeit slechts 't onstuimig en verward gewas
Van 't snel opschietend, snel verwelkend, schuim.
Op 't schip waarin geen vuren troostend branden,
Nestelt de kou zich voor een lange reis;
Tegen de 's nachts wakkergekraakte wanden
Kruit en verbrijzelt zich het drijvend ijs.

J. Slauerhoff
Nederlands dichter, 1899—1936

Van week tot week

Radio (Hilv. II)

Zondag 17 nov. 9.45—10.00 uur: H. Bongers: De overdrijvende generatie.

Zondag 24 nov. 9.45—10 uur: Matthew Ies Spetter: Amerika vandaag.

Televisie (Ned. I)

Maandag 11 nov. 22.30—22.45 uur: Meedoen of niet. — Een discussie.